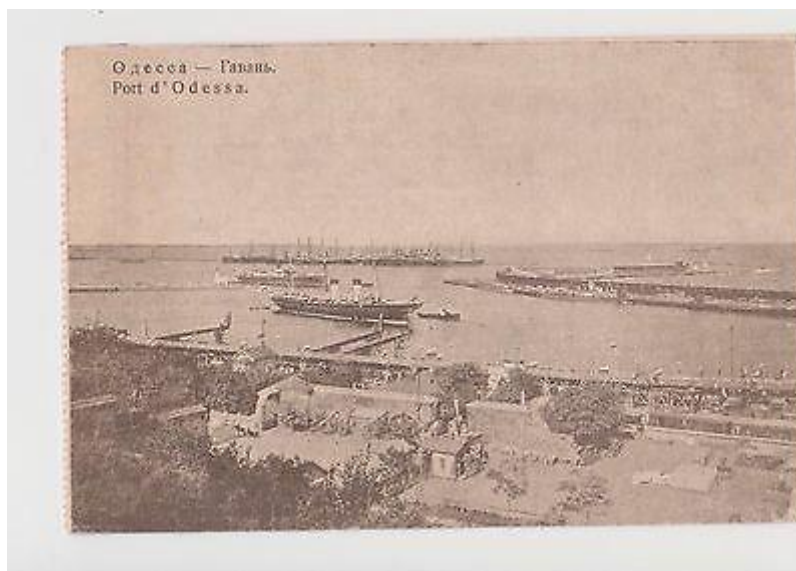

Zlo ini nad Hrvatima u Odesi su po injeni u ime Jugoslavije i to je razlog za stogodišnju šutnju o njima

Objavljeno datuma 11.02.2019. Autor [mata](#)

“Kanatnij zavod (tvornica konopa) bio je pun soba, hodnika i pregrada kao starodrevni labirint. U svakoj sobi, u svakom hodniku i klijeti ovoga labirinta odigravale su se tragedije i tekla nevina krv sužnjeva Hrvata... Utamni enici nisu dobivali jesti ... po pet, šest dana. I vodu uskra ivahu omraženim šokcima... Pri tom lomili su sužnjevima rebra, klju ne kosti i ruke.”

100. objećnica pravaške saborske Interpelacije 1918.-2018., str.51/52

„Bio sam na straži to jutro, a ve u 4.30 tenkovi su se zagrijavali. Vidio sam njihova komandanta koji je vikao:”Ga aj brdo, ga aj bre crkvu...” Identificirao sam ubijene, ubili su mi didu i babu, sve slike i danas imam pred o ima. Kidali su im uši, udove, lomili ruke, vezali ih za konja. Poslije su se opijali. Užas jedan.”

Branitelj Zoran Ražov, Škabrnja, u studenom 1991. godine.

Prvi citat je stariji 75 godina od drugoga. Zajedni ko im je što opisuju progone, maltretiranja, saka enja, iživljavanja, fizi ku i psihi ku prisilu i teror nad Hrvatima. Zvjerstva su se pak dogodila u razli ito vrijeme i na razli itim mjestima. Prvi se citat odnosi na mu enje Hrvata u današnjoj južnoj Ukrajini, dok su se grozote iz 1991. godine zbile u samoj Hrvatskoj. U ovom emo se lanku osvrnuti na mu enje Hrvata u crnomorskom gradu Odesi prema knjizi *100.obljećnica pravaške Interpelacije 1918.-2018. Grozote u Odesi 1916.-1917.* Zagreb, 2018., koju je priredio dr. Ante uvalo.

Povijesne okolnosti

U vrijeme Prvoga svjetskoga rata (1914.-1918.) Hrvatska je bila dio Austro-Ugarske Monarhije, ali je administrativno bila djelomice pod austrijskom upravom (Dalmacija, Istra), djelomice pod ugarskom (Me imurje, Baranja), dok je Kraljevina Hrvatska i Slavonija bila zaseban dio ugarske polovice države. Rijeka je bila pod izravnom ingerencijom Budimpešte. Hrvatska administrativna rascjepkanost predstavljala je temeljni problem hrvatskim politi arima, osobito po etkom 20. stolje a kad se javlja agresivno jugoslavenstvo kao alternativa Dvojnoj Monarhiji. Jedna struja kroni no nesložnih pravaša, pod nazivom *Stranka prava* (kolokvijalno frankovci po Josipu Franku) je tražila da se ukine Hrvatsko-ugarska nagodba iz 1868. godine i hrvatske i slovenske zemlje ujedine u državu Hrvatsku, s im su se car Karlo i mo ni ma arski politi ar István Tisza složili. Htjelo se na na elu trijalizma osigurati opstojnost Austro-Ugarske Monarhije i u njezinim okvirima same Hrvatske. Prekasno. Saborska ve ina je 29. listopada 1918. donijela odluku o prekidu svih odnosa s Austrijom i Ugarskom i predajom ovlasti Narodnom Vije u utrla put tragi nom ujedinju sa Srbijom 1. prosinca 1918. etiri dana kasnije srpska e soldateska i jugoslavenski zanesenjaci organizirati Hrvatima dramati ni krvavi pir (*Petoprosina ka pobuna*) na

glavnom zagrebačkom placu. Hrvate će ova prijetnja pratiti slijede ih 70 godina. U istom smjeru je od 1915. službeno djelovao i *Jugoslavenski odbor* čija su se nastojanja ostvarila istoga nadnevk. Kao austro-ugarski državljani Hrvati su u Prvom svjetskom ratu bili dio austro-ugarske vojske, podijeljeni po raznim pukovnijama (hrvatskim, slovenskim i bosansko-hercegovačkim). Većinom su se borili na srbijanskom bojištu te u Galiciji (protiv Rusije) i na Savi (protiv Italije), a manji broj ih je sudjelovao u borbama i na drugim bojištima. Dio Hrvata sudjelovao je i na strani Antante poput hrvatskih dragovoljaca iz prekomorskih zemalja te vojni zarobljenici ili bjegunci iz austrougarske vojske. Hrvatska je u Prvom svjetskom ratu pretrpjela ogromne ljudske i gospodarske gubitke. Ljudski gubitci su najvjerojatnije prema jednom izvoru iznosili oko 190.000 ljudi. Drugdje se navode i podatci od 137.000 vojnih i 109.000 civilnih žrtava.

Grozote u Odesi

Ne samo Hrvati, nego i vojnici iz drugih naroda našli su se 1916. godine u ruskom zarobljeništvu. Manje je poznato u kojem se omjeru radilo o ratnim zarobljenicima a u kojem o bjeguncima, koji su radi spašavanja golog života prebjegli na rusku stranu. Prema izvješću iz toga doba radilo se o otprilike 200.000 vojnika, među njima prema procjenama između 10.000 i 30.000 Hrvata. Svakako bi ovaj broj valjalo podvrgnuti provjeri, jer su brojevi pretjerivanja nedostojna žrtava i ponižavajuća za preživjele.

To golo i boso roblje je radilo u rudnicima, po njivama, livadama i poljima, samo da bi preživjelo. Iako su domaći seljaci prema zapisima bili susretljivi i ljubazno se odnosili prema tim zarobljenicima, državu je ta gomila jako opterećivala. Stoga su ruske vlasti odobrile Srbijancima novu anežnu u zarobljenicima, nakon što je srbijanska vojska pretrpjela strahovit poraz i zajedno s Vladom napustila zemlju. Srpsko poslanstvo je ishodilo kod ruskoga cara 4. siječnja 1916. da se na području odeskoga vojnoga kruga mogu skupljati „zarobljenici Jugoslaveni“. (str. 34) *Jugoslavenski odbor* je imao svoje predstavništvo u Petrogradu, koje je zajedno sa srbijanskim časnicima nagovaralo hrvatske časnike i vojnike da se u crnomorskoj Odesi pridruže njihovim vojnim postrojbama okupljenim pod imenom „srpska dobrovoljačka divizija“. Josip Horvat u svojoj knjizi *Živjeti u Hrvatskoj* (str. 80) opisuje tu agitaciju među gladnim zarobljenicima riječima: „Trebalo u Odesu, tamo ima djevojaka, ufu, kakvih djevojaka, ima vina, pa svaki dan pije ena guska. Svak, tko se prijavi u dobrovoljce, odmah dobiva jedan oficirski čin i više i stotinu rubalja na dlan. I dakako između, sablju, epuletuške i konja. I besplatan put prvom klasom do Odesa“. Malom broju pojedinca uspio je bijeg i povratak kući. Nikad se ne može ni saznati broj onih koji su ostali u Rusiji živjeti. Nakon mira u Brest-Litovsku u proljeće 1918. zarobljenicima je preko europskih i azijskih bespuća dopušten povratak u svoju zemlju. Neki su završili na Solunskoj fronti kao potpora srbijanskim postrojbama pri oslobađanju Srbije. Ti su povratnici iz Zagorja, Like, Istre i drugih mjesta ispričali iskustva sa srbijanskim vojnim zapovjednicima iz dviju „dobrovoljačkih“ postrojbi. Drugi izvor predstavlja informacije dobivane preko Crvenoga križa. Aleksander Horvat, prvak tadašnje Stranke prava s dvanaest zastupnika u Saboru, je prikupio izvješća hrvatskih povratnika iz ukrajinske Odesa i 6. srpnja 1918., dakle samo nekoliko mjeseci prije definitivne propasti Dvojne Monarhije, pročitao u obliku *Interpelacije* (pitanje, prigovor) u Saboru Kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, što je bilo poprilično burnim prosvjedima, nedoljnim primjedbama i istim sadržajem nadahnutim doskolicama Hrvatsko-srpske koalicije, koja je predstavljala saborsku većinu.

Ne znam što je francuski filozof Jean Paul Sartre mislio kad je ustvrdio da je „nasilje uvijekovo ponovno stvaranje“. Nisam siguran da je pri ovoj bezumnoj i morbidnoj tvrdnji ovaj umnik imao na umu ratne zarobljenike i tako se svjesno ogriješio o Ženevske konvencije! Nasilje nad uvijekom – a taj pojam obuhvaća i zarobljenika – je najveća povreda ljudskoga dostojanstva i najviši stupanj ponižavanja ljudske osobe. To je iskustvo Hrvata, koji su u Odesi morali poricati svoje hrvatsko podrijetlo i govoriti da su Mađari ili Švabe. Tko je priznao da je Hrvat, „osudili su [uvijek] smjesta na 25 batina. Uistinu su mu dali 25 batina i uvijek je ostao bez svijesti nekoliko sati ležati.“ (str. 22). Kad ni uvjeravanja niti batine ne bi urodile plodom da Hrvati pristupe srpskim dobrovoljačkim postrojbama, onda bi po stotinu zarobljenika strpali u podrumsku prostoriju u kojoj jedva ima mjesta za 20 ljudi, te „kipu u vodu polijevali po gredama da ih na taj način kazne i ubiju“. (str. 22) Preživjeli Stjepan Rod je napravio popis časnika, „naravno isto grčko-isto ne vjeroispovijesti, koji su iz naše vojske prešli u te srpske čete i odlikovali se mučenjem naših vlastitih ljudi“. (str. 23) Ako bi jedan nepodoban Hrvat izjavio da mu je hrvatski materinski jezik, dobivao bi udarce kundakom dok se ne osvijesti, a ako je imao brkove, onda bi mu ih upali. Jednom je prigodom grobaru u Odesi predano 18 mrtvih Hrvata. On ih nije smio pokopati, prije

nego zabilježi osobne podatke svakoga mrtvaca. Na to su mu rekli: To su Hrvati, pa ne trebate znati“. (str. 24) Dokle su mu enja išla da bi se ljude prisililo da pristupe srpskom dobrovolja kom odredu, pokazuje izjava da su žive ljude stavljali u lijes i zatvorene ih držali par sati, „a nakon toga na mrtvo ustrašene silili ih da pre u u tu srpsku, jugoslavensku legiju“. (str. 25) „Priznat se tamo me u srpskim asnicima i vojnicima Hrvatom, a odmah ne prise i vjernost srpskome kralju i državi, zna ilo je biti osu en na najstrašnije muke... Lomili su im prste na rukama, vukli ih po zemlji, držali po više sati u studenoj vodi, morili ih gladom na na in, da bi ih strpali vezane u tamnicu, a onda oko njih i povrh njih vješali mirisave i friške hljebove kruha, ne bi li tako na njih djelovali, da se prijave kao dobrovoljci u srpsku vojsku.“ (str. 26) Doga alo se da su „doti nike mu ili, te im ruke i noge odsjekli, pa ih ovako nakažene posprdno bacili u Crno more!“ (str. 27) Nisu bili izvrgnuti svakojakim ponižavanjima samo oni Hrvati koji nisu htjeli postati dobrovoljcima srpske postrojbe, nego su i dobrovoljci bili podvrgnuti ruglu zbog toga što su „prekršili zakletvu vjernosti Austriji“. Posebno jedan stih svojom morbidnoš u podsje a na ratne 1990-te godine („**Slobo, Slobo, donesi salate, bit e mesa klat emo Hrvate**“) koji glasi: „Dobro ste, Švabe, zaradili novaca, mi pijemo, vašu kožu bijemo“. (str. 30)

Vojarna se nalazila u živahnom dijelu Odese. Svake no i su se uli jauci i zapomaganja koja su budila gra ane. „Svake je no i bilo nekoliko ljudi isprebijano, da su ih drugi dan morali voziti u bolnicu. Osim toga su jedan ili dva ovjeka ostali mrtvi ... i potajno bacani u more kraj Odese.“ (str. 36) Osobito je vrijedno pozornosti držanje jednoga pravoslavna Li anina prilikom stavljanja na glavu šajka e – jedinoga obilježja „vojske kralja Petra, sve drugo bilo je rusko“. Taj Li anin je hrabro bacio šajka u s glave i izjavio: „Ja nisam Srbin, nego pravoslavni Hrvat, otac šestero djece, ne mogu i ne u da služim kralja Petra!“ Poimenice su navedeni oni koji su ga toliko udarali da je pao u nesvijest. „U no i su ga nekamo iznesli.“ (str.49, 50) Da se me u mu iteljima našlo i pokoje hrvatsko ime, k tome akademski obrazovano, poput Ivana Šubaši a, bana Hrvatske banovine i Titovog ministra vanjskih poslova, svjedo i Franjo Mal i : „Ovaj lovek je mene tukel gvozdenom štangom u Odesi, kad mi domobrani nismo šteli u jugoslavensku legiju, u kojoj je ov lovek onda bil jugoslavenski oficir i slugan staroga kralja Petra. Pa kad naši domobrani nisu šteli prise i kralju Petru, onda su ih ovakvi tukli željeznim štangama u nekakvoj cukerfabriki pa su ih onda utapali u nekakvom šekretu a onda su ih po no i hitali na platone i vozili ih vu Crno more, da ih tamo pojedu morski cucki. Je, to je bil baš ov lovek i vi veliste, da je to sada ov hvatski ban dr. Ivan Šubaši , Ježuš Krištuš, pa kaj i to pri nas more biti?“ (str. 115).

U borbama protiv bugarske i njema ke vojske u Dobrudži prva je dobrovolja ka divizija doživjela ogromne gubitke. Potom je krenula akcija za stvaranjem druge dobrovolja ke divizije, koja bi zajedno s ostalcima one prve tvorila jedinstveni korpus. Ni ovaj put se najve i dio Hrvata nije dao slomiti i odbijao je polagati prisegu odanosti srpskom kralju. Zbog toga doživješe u Kanatnom zavodu, usred grada, zbijeni u tijesnim prostorijama i po hodnicima, koncem listopada 1916. pokolj te su ih odeški ribari umjesto ribe izvla ili iz mora. Pobuna golorukih Hrvata protiv naoružanih Srbijanaca na Kulikovu polju pokazala je grandioznu gandijevsku mo nad nasiljem i nasilnicima. Naoružani Kozaci s laganom konjicom stižu u pomo srbijanskim nasilnicima i dobar dio ustanika na e svoj vje ni po inak pod koza kom puš anom paljbom.

Završne rije i iz *Interpelacije* Aleksandra Horvata, koje je izrekao prije 100 godina, ne želimo uskratiti našim itateljima, koje možda podsjeaju na doga aje iz novije povijesti:

„Je li kraljevskoj hvatskoj vladi poznato, da su vojnici gr ko-isto ne vjeroispovijesti iz hrvatskih krajeva, koji su dospjeli u rusko zarobljeništvo, prešavši u ogromnoj ve ini u srpsku vojsku u tako zvanu jugoslavensku legiju [na koncu e ipak Paši pristati da se nazove jugoslavenskom!], u zajednici sa zarobljenim eškim vojnicima, po injali upravo nevjerojatna nasilja i krvološtva nad zarobljenicima koji nisu zatajili svoju hrvatsku narodnost i vjernost svojem zakonitom hrvatskom kralju?“

„Da li je kraljevska hrvatska vlada voljna pribaviti si kod vojni kih oblasti to ne podatke o tim doga ajima i obiteljima onih hrvatskih mu enika, koji su uslijed tog srpsko-jugoslavensko- eškoga zulumata poginuli, dati barem matrijalnu odštetu iz zaplijene imovine svih doma ih izdajnika i krvnika?“

„Je li kraljevska zemaljska vlada o tim strahotama po injenim u ime i po nalogu s nama zara ene kraljevine Srbije obavijestila ministarstvo vanjskih poslova, da o toj ne uvenoj povredi me unarodnog prava prigodom mirovnih pregovora uzmogne voditi ra un i pribaviti doli nu zadovoljštinu hvatskim vojnicima, koji nisu klonuli vjerom, te njihovim obiteljima?“

Osim Horvatove *Interpelacije*, knjiga pod naslovom **Svjedo enja** donosi svjedo enje Milana Špoljareca, objavljeno u Buenos Airesu 1954., te dva svjedo enja objavljena u *Hrvatskom Dnevniku*, Sarajevo, 1918. **Povijesni okvir** je poglavlje koje donosi znanstveni rad hrvatskoga povjesnika ure Grlice, koji je objavljen u nastavcima u hrvatskom tjedniku *Danica* (Chicago) 1984./1985. Uostalom ureau Grlica je jedno vrijeme, a možda još uvijek, živio u Ženevi i u nekoliko navrata objavljivao članke o starijoj hrvatskoj povijesti u misijskom glasilu MOVIS. Pod naslovom **Pouka** objavljen je članak potpisan pseudonimom *Vojnik* u glasilu Stranke prava *Hrvatska*, 1918. **Put hrvatskoga zarobljenika koji je izbjegao Odesu**, preuzet je iz knjige Eduarda Špehara *U ime naroda*, Zagreb, 2014.

Bez nacionalne strasti i političke koristoljubivosti austrijski vojni povjesnik upotpunjuje sliku naprijed opisanih događaja: „Već nakon početka rata, promicanjem jugoslavenske legije u Ruskom Carstvu, kasnije i u Italiji, počelo se podupirati Srbiju zbog imperijalističkih i panslavenskih, manje iz vojnih razloga. Prvi dobrovoljci iz zemlje ili ratni zarobljenici, koje je regrutirala ili okupila srpska diplomatska misija u Rusiji, došli su u Srbiju preko Dunava prije stupanja Bugarske u rat. Nakon poraza i zaposjednuća ovog kraljevstva, Odesa je postala mjestom okupljanja “Dobrovoljnog korpusa Srba, Hrvata i Slovenaca”, koji je postupno, strukturiran u divizije, uključen u rusku vojsku. Pri tom su se pojavile razlike između oficira i vojnika pojedinih južnoslavenskih naroda u odnosu na postupke poslanih srpskih oficira. Najviši broj ovoga korpusa iznosio je oko 25.000 muškaraca – nakon Brusilove ofenzive. Borio se na rusko-rumunjskoj fronti. Nakon Ožujске (Februarske) revolucije, veliki dio tog korpusa se iz Rusije mogao prebaciti na solunsku frontu, gdje je srpska vojska ponovno organizirana. Tu je nastala I. južnoslavenska brigada od 12.000 muškaraca, koja je zajedno s Vardarskom brigadom, u kojoj su se okupljali srpski dezerteri iz Dvojne Monarhije, oblikovala Južnoslavensku diviziju.“ **Peter Broucek: Militärischer Widerstand. Studien zur Österreichischen Staatsgesinnung und NS-Abwehr.** (Vojni otpor. Studije o austrijskom državnom mentalitetu i obrani NS) *Böhlau Verlag, Wien Köln Weimar, 2008.*

Zašto nije završen Prvi svjetski rat?

Prvi svjetski rat je već prema prosudbama suvremenika bio moralno posrtao, ekonomska destrukcija, upitan u svojim uzrocima i s višestruko štetnim posljedicama. Taj rat je zapravo vrsni primjer besmislenog sukoba u europskoj povijesti, koji na pojedinim područjima tinja još uvijek. Oliver Jens Schmitt, profesor povijesti na bečkom Sveučilištu, lucidno primjećuje da su nakon propasti Osmanskoga Carstva i Austrougarske Monarhije regionalni pobjednici u istom dijelu Europe preuzeli francuski administrativni centralizam kojim su nastojali poništiti široku etničku i socijalnu heterogenost stanovništva. „Poljska, Jugoslavija, Velika Rumunjska i češoslovačka smatrale su se nacionalnim državama. Zbiljski nisu bile ništa drugo doli **mala carstva**, pretežno nastala na područjima nestalih carstava. Većina tih malih ime prija imala je do jedne trećina stanovništva koje je službeno kategorizirano kao manjina, s težnjom da bude diskriminirano ili je otvoreno bilo diskriminirano.“ (NZZ, 14.01.2019) Autoru se uistinu ne može predbaciti da dolazi iz kruga „zloglasnih frankovaca“, koji nisu podnosili Jugoslaviju i jugoslavenstvo!

Podatak za Jugoslaviju je neispravan. U kraljevstvu, odnosno kraljevini SHS (kasniji naziv Jugoslavija) dogodilo se nešto još gore: narodi su dobili status plemena, a vladajućim srpski narod nije predstavljao ni polovicu stanovništva države. Kriteriji za nacionalnu pripadnost kod popisa stanovništva te države su se stalno mijenjali. Nije uzalud Rudolf Bičanin u svojoj knjizi *Ekonomski podloga hrvatskoga pitanja* zapisao da je „vrlo teško doći do istinitih podataka o brojanosti onih naroda, koji se nalaze pod vlašću drugih“. Statistike su stalno nastojale „prikazati Jugoslaviju kao nacionalno jedinstvenu državu“. Popisivalo se po materinskom jeziku, što je po tadašnjoj logici davalo neku određenu naciju „Srbohrvati“. Na temelju vjere se moglo barem približno doći do stanovitih rezultata. Tako je 1921. godine Srba bilo 4.791.000, a Hrvata 3.427.000. Prema popisu iz godine 1948. Srba je bilo 6.547.117, a Hrvata 3.784.353. Osim etičkoga pijeteta prema žrtvama, mogao bi i ovaj statistički podatak poslužiti kao mjera pri velikodušnom zaokruživanju brojeva ubijenih na jednoj i na drugoj strani.

Dva profesora povijesti iz Regensburga zadiru dublje u sociološke, mentalne i kulturne razlike naroda koje se zbilježilo u jednu državu: „Iako nisu sve reforme u cijeloj povijesnoj Ugarskoj imale puni učinak, carstvo su dulje vremena održalo vitalnim i upravljivim, što je bilo osobito vidljivo u 19. stoljeću. Dok je slom Osmanskoga Carstva započeo srpskim i grčkim pokretima za neovisnost početkom 19. stoljeća, Habsburgovci su se neko vrijeme nastavili širiti, a zatim su naglo izgubili svoje carstvo tijekom Prvog svjetskog rata. *Zanimljive su sinergije, posebno među Srbima, koji je nacionalni pokret surađivao i*

dijelio posao s Pre anima preko granice carstva. Otomansko carstvo proizvodilo je ratne zapovjednike oružjem, ali bez jasnih političkih ideja. Habsburško carstvo, s druge strane, sa uvalo je (odnosno stvorilo) kršćanske elite, koje su sve više sanjale nacionalni san, mogle su ga artikulirati u pisanom obliku, a zatim su ga prenijele ratnim vođama na osmanskome području. Rezultat je donekle paradoksalan: oni koji su imali prilično negativna iskustva s državnošću u Osmanskom Carstvu, prvi su stekli vlastitu državu. No, habsburški podanici, koji su doživjeli državnost kao relativno predvidljivu i pouzdanu, morali su dosta dulje čekati na vlastite države. U doba nacionalizma, unatoč njihovom kulturnom prestižu, habsburški podanici su djelovali poput mladih partnera prema općenito manje obrazovanima ali politički iskusnijim kreatorima post-otomanskih država. (Ulf Brunnbauer, Klaus Buchenau: *Geschichte Südosteuropas*, Stuttgart, 2018., str. 102/3).

„Različit redoslijed riječi daje različit sadržaj, a različit slijed sadržaja daje različit uinak“, zapisa jedanput slavni Francuz Blaise Pascal. Želimo li ovo prenijeti na povijesno-političko područje, postavlja se pitanje iz kojih razloga je poglavito srpska administracija mijenjala imena države kojom je vladala (kraljevstvo SHS, kraljevina SHS, Jugoslavija, FNRJ, SFRJ), pravila nesuvisle teritorijalne podjele, zabranjivala Hrvatima njihov jezik i ekonomski njihov pljačkalica, prisvajala hrvatska kulturna dobra, zapravo nimalo se manje loše ponašala prema Hrvatima nego što je bilo uobičajeno ponašanje kolonijalnih moću u Africi, i zbog čega je opravdano ubijanje Hrvata u ime jednoga demonskoga konstrukta Jugoslavije? U zajedničkoj državi od 1.12.1918. do travnja 1941. ubijeno je prema nekim procjenama oko 3.000 Hrvata. Koliko je ranjenih, iznakaženih, osakaćenih, prognanih nikad se neće ni saznati. Bilo bi korisno kad bi Srbi izašli u javnost sa svojim žrtvama iz toga razdoblja! Nakon što je u razdoblju od proglašenja NDH 10. travnja 1941. do 27. travnja 1941. ubijeno između 300 i 400 Hrvata na području NDH, bilo bi pravde i higijene radi korisno da Srbi izađu u javnost sa svojim žrtvama od 10. do 27. travnja 1941.! Ustaškom osvetom 27. travnja 1941 u bjelovarskom selu Gudovcu pale su prve srpske žrtve u NDH. Taj postupak ustaša je za osudu, jer osveta ne vodi k pravdi.

Kako vidimo iz gornjih priloga stranih autora, Srbi su etatisti. Kod njih je i kultura i religija isključivo usmjerena na državu. Njihov je projekt od 19. stoljeća bio usmjeren na stvaranje homogenoga jezika, kulturnoga, religioznoga i etničkoga srpskoga imperija na prostoru dvaju propalih carstava (Austrougarskoga i Osmanskoga). Za postizanje toga cilja bilo je potrebno uspostaviti carstvo u kojem će carevati nasilje. Krajem 16. stoljeća Osmansko Carstvo se privremeno probilo do granice Virovitica-Karlovac-Karlobag. Srpska pravoslavna crkva, koja je, nakon ukinuća 1766. godine, ponovno uspostavljena 1920. godine, stavlja se u službu srpske države i širi svoju jurisdikciju na Zapad onako kako ju širila prilikom osmanskih osvajanja. Početak zločina je bio na crnomorskom području, prije nastanka zajedničke države, svršetak grozota 1995. godine. Srbija je od ratnoga dobitnika postala gubitnikom, a ovisi o statusu Vojvodine hoće li postati još veći gubitnikom. U Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini još uvijek nisu zacijelile rane Prvog svjetskoga rata, jer srpski imperijalni mit još uvijek živi u stanovitom *reservatio mentalis* – kolebanju oko prosudbe korisnosti ili pogubnosti uspostave novoga imperija. Bosna i Hercegovina i Hrvatska bi morale biti oprezne i svjesne da im Srbija ne može pružiti ono što sama nema! (**Nemo dat quod non habet** (*lat. = ne može se dati što se nema*), tim se na temelju izričete da nijedno biće ne može drugome dati savršenost koju samo nema niti da u inak može biti veći od uzroka.) Iza te spoznaje stoji 70 godina narodnoga iskustva.

Negdje na prijelazu stoljeća sreo sam na koncertu klasične glazbe poznatoga hrvatskoga glazbenika koji potječe iz grada Zagrebačke obitelji. Njegovi su pretci bili aktivni i u politici. I mi smo, po dobroj hrvatskoj navadi, izmijenili par riječi o aktualnoj političkoj situaciji u našoj domaji. A onda on uz dubok uzdah izusti da je prvi muški član obiteljske loze koji je u 20. stoljeću doživio rođenje unučeta. Njegovi muški pretci nisu umirali prirodnom smrću nego nasilnom. On je preživio jer je kao mladić napustio svoje ognjište. Kad će to jedanput prestati?

Tihomir Nui

Izvor: Hrvati.ch / Foto: PicClick